

Φυλλάδιο του έργου STEP

Οι επικονιαστές υποστηρίζουν την παραγωγικότητα των καλλιεργειών

Τα έντομα επικονιαστές συνεισφέρουν στην αγροτική παραγωγή σε περισσότερες από 150 (84%) καλλιέργειες της Ευρώπης

Οι καλλιέργειες αυτές εξαρτώνται μερικώς ή εντελώς από έντομα για την επικονίαση και την παραγωγή τους

Η αξία των εντόμων επικονίασης στην Ευρώπη υπολογίζεται σε €22 δισεκατομμύρια ετησίως

Άγριες μέλισσες και λοιπά έντομα αποτελούν σημαντικούς επικονιαστές, όπως άλλωστε και οι κοινές μέλισσες

Κατάσταση και τάσεις των επικονιαστών στην Ευρώπη (Status and trends of European pollinators) STEP-project www.step-project.net

Οι άγριες μέλισσες είναι οι σημαντικότεροι επικονιαστές της Μεσογειακής φύσης. Εδώ, δύο μέλισσες του είδους *Lithurgus chrysurus* σε ένα κεφάλιο του φυτού *Oporordum tauricum*. Φωτογραφία: Αφροδίτη Καντσά

Τα έντομα επικονιαστές είναι θεμελιώδη για την παραγωγικότητα πολλών οικονομικά σημαντικών καλλιεργειών της Ευρώπης, αυξάνοντας την ποσότητα και βελτιώνοντας την ποιότητα των προϊόντων τους (Box 1). Αν και οι κοινές μέλισσες προσφέρουν επικονιαστικές υπηρεσίες σε αρκετές καλλιέργειες, είναι οι άγριοι επικονιαστές, όπως οι αγριομέλισσες (π.χ. μοναχικές μέλισσες, βομβίνοι) και οι συρφίδες, που συνιστούν τους σπουδαιότερους επικονιαστές καθ' όλη την Ευρωπαϊκή ήπειρο. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο οι κοινές μέλισσες επαρκούν να επικονιάσουν το ένα τρίτο μόνο των καλλιεργειών, με τους άγριους επικονιαστές να επιτελούν το μέγιστο του υπόλοιπου έργου.

Box 1: Καλλιέργειες που επωφελούνται από την επικονίαση με έντομα

- Καρποί – μήλα, πορτοκάλια, λεμόνια, μανταρίνια, αχλάδια, ροδάκια, καρπούζια, πεπόνια, λεμόνια, φράουλες, σμέουρα, δαμάσκηνα, βερίκοκκα, κεράσια, ακτινίδια
- Λαχανικά – ντομάτες, αγγούρια, πιπεριές, κολοκυθάκια, κολοκύθες, φασόλια, κουκιά, φάβα, μελιτζάνες, μπάμιες, σόγια
- Βιομηχανικά φυτά – βαμβάκι, ελαιοκράμβη, σουσάμι, σινάπι, φαγόπυρο
- Σπέρματα και ξηροί καρποί – ηλιόσπορος, αμύγδαλα, κάστανα
- Βότανα και αρωματικά φυτά – βασιλικός, ρίγανη, φασκόμηλο, δενδρολίβανο, θυμάρι, κοριάνδρος, κύμινο, άνθος
- Ζωοτροφές – μηδική, βίκος, τριφύλλι
- Αιθέρια έλαια – χαμομήλι, λεβάντα, γιασεμί

Οι επικονιαστές απειλούνται

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται δραματική μείωση του αριθμού των κοινών και των άγριων μελισσών στην Ευρώπη. Καθ' όλη την έκτασή της χάθηκε το 16% των κυψελών των κοινών μελισσών μεταξύ 1985 και 2005, με την Αγγλία, Γερμανία, Τσεχία και Σουηδία να έχουν υποστεί τις μεγαλύτερες απώλειες. Ανάλογες απώλειες έχουν παρατηρηθεί και για τους βομβίνους και τις μοναχικές μέλισσες σε πολλά μέρη της Ευρώπης. Τα αίτια της μείωσης είναι πολλαπλά και αφορούν στην απώλεια των ανθοφόρων οικοτόπων, σε εχθρούς και ασθένειες, και στην αλόγιστη χρήση αγρο-χημικών προϊόντων. Ταυτόχρονα, όμως, ο αριθμός των καλλιεργειών που απαιτούν επικονίαση με έντομα συνεχώς αυξάνει.

Οι άγριοι επικονιαστές αυξάνουν και διασφαλίζουν την παραγωγή

- Οι αγριομέλισσες, των οποίων ο αριθμός στην Ευρώπη ξεπερνά τα 2.500 είδη, μπορούν να παρεμποδίσουν τις επιπτώσεις από τη μείωση των κοινών μελισσών. Εξάρτηση από ένα είδος επικονιαστή, όπως η κοινή μέλισσα, αποτελεί ιδιαίτερα επικίνδυνη στρατηγική: η απώλεια κυψελών (μελισσιών), λόγω ασθενειών ή άλλων αιτιών, θα οδηγούσε σε μείωση της πρωτογενούς παραγωγής των καλλιεργειών, αν ταυτόχρονα απουσίαζαν και οι άγριοι επικονιαστές. Οι αγριομέλισσες, λοιπόν, προσφέρουν «ασφάλεια», μειώνοντας την έντονη διακύμανση της πρωτογενούς παραγωγής από χρονιά σε χρονιά, και συνεχίζοντας να επικονιάζουν καλλιέργειες σε περίπτωση απώλειας των κοινών μελισσών ή όταν η ενοικίαση των κυψελών τους είναι πανάκριβη.
- Για αρκετές καλλιέργειες, οι αγριομέλισσες είναι περισσότερο αποτελεσματικοί επικονιαστές σε σχέση με την κοινή μέλισσα, π.χ. οι μέλισσες-χτίστες (είδη του γένους *Osmia*) για τα μήλα, οι βομβίνοι, οι ανθοφόρες και οι μεγαχειλίδες για τα όσπρια.
- Ειδικότερα οι βομβίνοι, έχουν την ικανότητα να επικονιάζουν 'δονώντας' τα άνθη καλλιεργειών μεγάλης οικονομικής σημασίας, όπως η ντομάτα και η πιπεριά, τα οποία οι κοινές μέλισσες αδυνατούν να επικονιάσουν.
- Βομβίνοι και μέλισσες-χτίστες μπορούν να δραστηριοποιούνται σε ψυχρότερες και υγρότερες συνθήκες, στις οποίες η κοινή μέλισσα αδυνατεί να πετάξει.
- Αγρο-συστήματα με υγιείς πληθυσμούς άγριων επικονιαστών έχουν μειωμένο κόστος διαχείρισης, λόγω απεξάρτησης από τις κοινές μέλισσες, τις κυψέλες των οποίων θα όφειλαν αλλιώς να ενοικιάζουν.

Πώς μπορείς να βοηθήσεις τους επικονιαστές

- Με το να επιλέξεις εκείνες τις Αγρο-Περιβαλλοντικές διαχειριστικές πρακτικές που υποστηρίζουν τους άγριους επικονιαστές, όπως είναι ο εμπλουτισμός των συνόρων των χωραφιών με ανθοφόρα φυτά ή η δημιουργία ενδιαιτήματος.
- Με τον να χρησιμοποιείς αγρο-χημικά με τρόπο φιλικό προς τους επικονιαστές: απόφυγε τη χρήση εντομοκτόνων, για τα οποία είναι γνωστές οι επιπτώσεις στις μέλισσες, ελάττωσε τη χρήση ζιζανιοκτόνων τα οποία εξουδετερώνουν τα ανθοφόρα φυτά.
- Με το να αφήνεις ακαλλιέργητα κομμάτια γης μέσα στο χωράφι, όπου τα διαθέσιμα ανθοφόρα φυτά και οι παρεχόμενες δυνατότητες φωλιάσματος ευνοούν τη διατήρηση των επικονιαστών.
- Με τον να καλλιεργείς φυτά μαζικής ανθοφορίας (π.χ. κουκιά, τριφύλλι) κατά το παραδοσιακό σύστημα της αμειψισποράς, ώστε να προσφέρονται επιπλέον νέκταρ και γύρη στις μέλισσες και τους άλλους επικονιαστές.

Το STEP, που είναι το ακρωνύμιο του “Status and trends of European pollinators”

(No. 244090-STEP-CP-FP), είναι ένα Ευρωπαϊκό έργο που στοχεύει στη διατήρηση των επικονιαστών και τη διαχείριση των επικονιαστικών υπηρεσιών που προσφέρουν.

Περισσότερα δίνονται στο: www.STEP-project.net

